

УДК 37.09:78:74

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6\(52\)-168-180](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6(52)-168-180)

**Борисенко Наталія Сергіївна** викладач кафедри мистецької освіти, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, тел.: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0001-9358-1243>

### **ЗНАЧУЩІСТЬ СИСТЕМИ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ КАРЛА ОРФА ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»**

**Анотація.** У статті розглядається система музичного виховання, запропонована німецьким композитором і педагогом Карлом Орфом, як ефективний інструмент для реалізації цілей інтегрованого курсу «Мистецтво» в Новій українській школі.

Автор акцентує увагу на провідних принципах системи, кожен з яких має глибокий педагогічний сенс і спрямований на всебічний розвиток дитини. Перший принцип – ігровий підхід – передбачає залучення учнів до активної мистецької діяльності через гру як природну форму навчання, що пробуджує цікавість, творчу уяву та радість від процесу. Другий – елементарна музика – акцентує на простих, природних формах музикування, таких як ритм, плескання, мелодії, що виникають зі слова, руху й емоцій. Третій принцип – синтез музики, слова та руху – забезпечує цілісне художнє сприйняття, розвиває координацію, відчуття ритму та образне мислення. Четвертий – імпровізація – розкриває внутрішній світ дитини, дозволяє експериментувати, творити, бути вільною у самовираженні. П'ятий принцип – доступність – полягає у використанні нескладного музичного матеріалу, що не потребує спеціальної підготовки або академічних знань, завдяки чому кожна дитина, незалежно від рівня здібностей, може долучитися до музикування. Нарешті, шостий принцип – поступовість – забезпечує послідовне, логічно вмотивоване введення музичних понять, технік і форм, що відповідають віковим можливостям і рівню розвитку учнів.

У результаті проведеного аналізу автор доходить висновку, що система музичного виховання Карла Орфа є актуальним та ефективним засобом формування креативної, естетично розвиненої особистості. Вона забезпечує нову якість мистецької освіти, зберігаючи водночас її гуманістичну, природовідповідну й розвивальну сутність. Використання цієї системи в інтегрованому навчанні сприяє розкриттю творчого потенціалу кожної дитини, формуванню її цілісного художнього світогляду та позитивної мотивації до пізнання мистецтва.

**Ключові слова:** освіта, система, Карл Орф, принципи, інтегрований курс, мистецтво.

**Borysenko Nataliia Serhiivna** Lecturer at the Department of Art Education  
Ivan Franko Zhytomyr State University Zhytomyr, tel.: (0412) 43-14-17,  
<https://orcid.org/0000-0001-9358-1243>

## THE IMPORTANCE OF CARL ORFF'S MUSIC EDUCATION SYSTEM IN TEACHING THE INTEGRATE COURSE «ART»

**Abstract.** The article examines the music education system proposed by the German composer and educator Carl Orff as an effective tool for implementing the goals of the integrated course «Art» within the New Ukrainian School.

The author emphasizes the core principles of the system, each of which holds deep pedagogical significance and aims at the comprehensive development of the child. The first principle – the play-based approach – involves engaging students in active artistic activity through play as a natural form of learning that stimulates curiosity, creative imagination, and enjoyment. The second – elementary music – focuses on simple, natural forms of making music, such as rhythm, clapping, and melodies that emerge from words, movement, and emotions. The third principle – the synthesis of music, speech, and movement – ensures a holistic artistic perception, developing coordination, a sense of rhythm, and figurative thinking. The fourth – improvisation – reveals the child's inner world, allowing experimentation, creativity, and free self-expression. The fifth principle – accessibility – involves using simple musical material that does not require special training or academic knowledge, allowing every child, regardless of ability, to participate in music-making. Finally, the sixth principle – gradual progression – ensures the consistent and logically motivated introduction of musical concepts, techniques, and forms appropriate to the students' age and developmental level.

As a result of the analysis, the author concludes that Carl Orff's system of music education is a relevant and effective means of shaping a creative, aesthetically developed personality. It provides a new quality of arts education while preserving its humanistic, natural, and developmental nature. The use of this system in integrated learning contributes to the development of each child's creative potential, the formation of a holistic artistic worldview, and positive motivation for engaging with art.

**Keywords:** education, system, Carl Orff, principles, integrated course, art.

**Постановка проблеми.** У сучасній українській освіті дедалі більшої популярності набувають інтегровані підходи до викладання, які дозволяють розглядати мистецтво як цілісне явище, що об'єднує різні його види – музику, театр, образотворче та хореографічне мистецтво. Особливе місце в цьому контексті займає інтегрований курс «Мистецтво», який спрямований не лише на формування знань, а й на розвиток емоційної, естетичної та творчої сфери учнів. Щоб реалізувати ці завдання, педагогам необхідно використовувати методики, які стимулюють активну участь дітей у мистецькій діяльності.

Однією з найбільш ефективних і водночас гармонійних систем є музично-педагогічна концепція німецького композитора і педагога Карла Орфа. Його підхід до навчання базується на ідеї, що кожна дитина здатна до творчого самовираження, а музика – це природна мова емоцій, руху й уяви. Педагог розглядав музику не як окрему дисципліну, а як живу, багатовимірну діяльність, тісно пов'язану зі словом, тілесністю та грою.

Система Карла Орфа ідеально відповідає філософії інтегрованого курсу «Мистецтво», оскільки вона передбачає міжпредметну взаємодію, залучення всіх органів чуття, а також розвиток ключових компетентностей – від креативного мислення до командної роботи. Її принципи – ігровий підхід, імпровізація, доступність та поступовість – сприяють формуванню позитивного ставлення до навчання, активізують внутрішні ресурси учнів та створюють умови для особистісного росту.

Враховуючи виклики сучасної школи та потребу в нових педагогічних стратегіях, система музичного виховання Карла Орфа виступає не просто методикою, а ефективним засобом реалізації змісту інтегрованого мистецького навчання. Її застосування відкриває перед педагогами широкі можливості для впровадження живого, натхненного, глибоко гуманістичного підходу до розвитку дітей у сфері мистецтва.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Теоретичні аспекти впровадження музичної системи Карла Орфа в сучасну педагогічну практику знаходять відображення в працях низки українських науковців і методистів. Зокрема, К. Завалко, О. Ростовський, В. Черкасов аналізують педагогічні принципи Карла Орфа, звертаючи увагу на важливість інтеграції музики, руху, слова та імпровізації у навчальному процесі. Особливу увагу методиці розвитку музичного слуху за системою «Шульверк» приділяє А. Азарова, яка наголошує на природному, емоційно-забарвленому засвоєнні музичних понять дітьми. У дослідженнях розкриваються можливості цієї системи для розвитку творчих і комунікативних здібностей, формування естетичного сприймання та музичної чутливості. Однак, попри теоретичну розробленість теми, на практиці ще недостатньо реалізовано потенціал системи Карла Орфа саме в умовах інтегрованого навчання. Тому актуальною наразі є проблема впровадження цієї системи у практику викладання інтегрованого курсу «Мистецтво».

**Мета статті** полягає в аналізі основних принципів музичної системи Карла Орфа та обґрунтуванні її значущості для реалізації змісту інтегрованого курсу «Мистецтво» в сучасному освітньому процесі.

**Виклад основного матеріалу.** У світовій педагогічній практиці існують декілька відомих систем музичного виховання дітей, які стали основою для розробки різноманітних програм та методик. Однією з найвідоміших є система Карла Орфа «Шульверк. Музика для дітей».

Система музичного виховання Карла Орфа являє собою інтегровану педагогічну систему, яка поєднує музику, ритм, слово, рух і гру. Карл Орф

вважав, що музика – це природний спосіб самовираження, і кожна дитина може бути музичною, тому мета його системи – розвивати творчу особистість дитини через активну музичну діяльність, формуючи у неї почуття ритму й мелодії, слухову увагу, координацію рухів, впевненість у собі, вміння працювати в колективі [1, С. 13].

Уся система Карла Орфа побудована на 6 важливих принципах. Це:

1. Ігровий підхід.
2. Елементарна музика
3. Тісний зв'язок музики, слова та руху.
4. Імпровізація.
5. Доступність.
6. Поступовість.

Якщо говорити про *ігровий підхід*, то суть цього принципу полягає у тому, що гра є природним способом пізнання світу для дитини, і саме через гру вона найкраще навчається. Тому гра в системі Карла Орфа – це не розвага задля відпочинку, а метод глибокого навчання через дію, експериментування й емоції.

Цілі ігрового підходу наступні:

- а) зняти страх перед музичною помилкою;
- б) відкрити у дитині творця, а не наслідувача;
- в) дати змогу вчитися через особистий досвід і радість;
- г) формувати навички співпраці й комунікації в групі [2, С. 213].

Щодо форм ігрової діяльності в музичному навчанні, то Карл Орф віддавав перевагу таким як:

- ритмічні ігри з рухом (плескання, тупотіння, хлопки в долоні);
- пісенні ігри з простими словами, які легко запам'ятати;
- ігри на інструментах – наприклад, «повтори ритм за мною» або «відгадай, на чому я граю»;
- рольові ігри з музичним супроводом – тварини, пори року, казкові персонажі;
- ігри-імпровізації – «створи звуки до казки», «зобрази дощ музикою», «розмовляй барабанами» [3, С. 48].

Особливості ігрового принципу полягають у тому, що:

1. У грі діти вільні: немає правильно/неправильно – є досвід і розвиток.
2. Вихователь не диктує, а бере участь у грі разом із дітьми, як партнер.
3. Кожна гра – це місток до творчості, розуміння ритму, інтонації, тембру.

Наступний принцип – це *елементарна музика*. Його суть полягає у тому, що Карл Орф назвав свою концепцію «елементарною музикою» не тому, що вона примітивна, а тому, що вона природна, первинна, близька до тілесного й емоційного досвіду дитини.

Характерними рисами елементарної музики є:

1. Простота форм: прості ритми, короткі мотиви, нескладна мелодія; повторюваність фраз, ясна структура.

2. Тілесна основа: музика виходить із руху, голосу, ритму тіла; використовуються плескання, тупання, притупи, шепотіння, дихання.

3. Природність звучання: використовується голос (говоріння, спів, скандування) або звук з предметів: камінців, паличок, піску; інструментальний супровід (ксилофони, барабани, бубни) є простим.

4. Музика, близька до фольклору. Це народні мотиви, ритмічні вірші, прості пісні; співзвучність із дитячими лічилками, закличками.

5. Колективне музикування. Це – участь усіх, адже кожен має свій музичний «голос»; розвиток ансамблевого слуху, взаємодії, єдності.

6. Імпровізаційна природа: не «відтворення нот», а створення своїх власних звуків; дитина не обмежена правилами, вона – автор, дослідник [4, С. 35].

Особливість принципу елементарної музики полягають у тому, що вона є містком до складнішої музики; вона формує базу (відчуття ритму, слух, координацію, емоційне сприйняття) та найкраще підходить для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Третій важливий принцип системи Карла Орфа – це **тісний зв'язок музики, слова та руху**. Його суть полягає у тому, що музика, слово і рух – це нероздільне ціле. Вони поєднуються в органічний потік вираження, в якому дитина задіяна не лише розумово, а й тілесно й емоційно. Це називається «тотальним мистецтвом».

Цілями цього принципу є наступні:

1. Формування цілісного музичного відчуття.
2. Гармонійний розвиток: когнітивний + емоційний + моторний.
3. Розвиток координації, ритму, артикуляції, слуху.
4. Вираження емоцій через рух і слово [5, С. 21].

Наведемо приклади реалізації даного принципу:

а) музика + рух: плескання в ритм музики; ритмічні ходьба, стрибки, кружляння; танцювальні імпровізації – «стань деревом», «покажи грозу»;

б) музика + слово: ритмічне проговорення віршів, лічилок, закличок (скандування); придумування віршованих ритмів до музики; озвучення віршів інструментами;

в) рух + слово: пантоміма до тексту; вправи на кшталт «проговори й покажи» (наприклад: «дощ іде – тупай ніжками, вітер – крути ручками»);

г) триєдність – діти співають просту пісеньку (музика), виконують до неї рухи (рух), а в тексті – ігрові фрази (слово). Це створює емоційно заряджену, живу, багатовимірну активність.

Особливістю цього принципу у те, що діти краще запам'ятовують і розуміють через рух; вони входять у ритм і мелодію природно, не помічаючи, що «вчаться»; розвивається моторна пам'ять, просторове мислення, інтонаційна виразність.

Іще один важливий принцип у системі Карла Орфа – це **імпровізація**. Його суть полягає у тому, що імпровізація є вільним, музичним, ритмічним, мовленнє-

вим або руховим творенням «тут і зараз». Карл Орф вважав, що творити музику – природна здатність кожної дитини, якщо їй дати свободу, без страху бути «неправильною».

Цілі імпровізації:

1. Виховання творчого мислення.
2. Розвиток почуття музичної форми, ритму, інтонації.
3. Самовираження, подолання страху перед публічністю
4. Розвиток спонтанності, уяви, індивідуальності [6, С. 26].

Основними видами імпровізації у системі Карла Орфа є такі:

а) ритмічна імпровізація: вигадування ритмічного візерунку плесканням, тупотінням; гра на ударному інструменті за власним ритмом; імітація звуків природи (наприклад: «як звучить дощ?»);

б) мелодична імпровізація: спів або гра простих мотивів на інструментах; вигадування нової мелодії до знайомих слів;

в) мовленнєва імпровізація: ритмізація слів (власні імена, тварини, дії); придумування коротких віршиків до заданого ритму;

г) рухова імпровізація: вільний танець під музику; пантоміма або інсценізація музичного образу;

д) колективна імпровізація: діти «ведуть» гру по черзі; створення історії разом (один каже – другий співає – третій грає – четвертий рухається) [6, С. 26].

Щодо методів стимуляції імпровізації, то:

- вчитель дає стимул, а не точне завдання: «Зіграйте як дощ», «Придумай звуки до казки», «Відчуй як звучить твій настрій»;

- імпровізація не оцінюється, вона живе лише у свободі;

- часто імпровізація виникає з елементів гри або пісень, які вже знайомі дитині.

П'ятий принцип системи Карла Орфа – це **доступність**. Його суть полягає у тому, що музика – це привілей обраних, а право кожної дитини. Кожна дитина має доступ до творення музики.

«Доступність» у практиці педагога означає:

1. Відсутність вимог до попередньої підготовки (дітям не потрібно знати нот, мати «музичний слух» або «хороший голос»).

2. Мінімум спеціальних засобів – використовується тіло, голос, прості інструменти.

3. Прості музичні форми – канони, повтори, елементарні ритми.

4. Завдання, що відповідають віку та природним можливостям дітей.

5. Зняття страху помилки – у системі Карла Орфа немає «неправильно», є «по-іншому» [8, С. 25].

Засобами забезпечення доступності виступають:

- прості інструменти: орф-інструменти (ксилофони, металофони, бубни, маракаси, трикутники, барабани, дерев'яні палички); іграшки або предмети побуту, які видають звук (ложки, кришки, мішечки з піском);

- звуки тіла: плескання, тупотіння, клацання пальцями, дихання, шепотіння
- все це повноцінний музичний матеріал;
- мовні й ритмічні ігри: просте скандування, лічилки, короткі рими – це вже музика;
- фольклорна основа: народні пісні, ігри, заклички – те, що вже «живе» в дитячій свідомості [8, С. 25].

Отже, кожна дитина – незалежно від здібностей, стану здоров'я чи емоційного стану – може бути включена в процес. Це особливо важливо в інклюзивному навчанні.

Останній принцип системи Карла Орфа – це *поступовість*. Його суть полягає у тому, що музичний розвиток – це процес, і тому метод педагога побудований на природному зростанні дитини, без примусу, без різких переходів, від простого до складного, від знайомого до нового.

Ключові аспекти поступовості:

1. Формування навичок «шар за шаром»:
  - спочатку – ритм, потім – мелодія, потім – гармонія;
  - спочатку – прості рухи, потім – складні зв'язки музики й руху;
  - спочатку – наслідування, потім – творчість.
2. Накопичення досвіду через повторення: постійне повторення матеріалу (але в різних формах), щоб закріпити відчуття;
3. Перехід від колективного до індивідуального:
  - спочатку діти працюють у групі – це дає впевненість;
  - згодом кожен отримує можливість проявити себе особисто (у грі, ритмі, голосі).
4. Зростання складності завдань: не ускладнення заради ускладнення, а м'яке розширення простору для самовираження.
5. Залежність від темпу розвитку дитини:
  - темп задає дитина, а не програма;
  - вихователь спостерігає й підтримує, а не підганяє [9, С. 50].

Типова логіка розвитку занять за цим принципом:

- спочатку – рух (стукіт, плескання);
- потім – ритм (поєднання рухів);
- далі – мовлення + ритм (лічилки, скандування);
- додається – мелодія (на спів або інструменти);
- завершується – імпровізація (діти створюють щось самостійно).

Важливість цього принципу полягає у тому, що:

- а) дитина відчуває успіх на кожному етапі;
- б) формується мотивація до навчання через задоволення;
- в) зменшується тривожність, зростає відчуття «я можу».

Таким чином, шість основних принципів музичної системи Карла Орфа – ігровий підхід, елементарна музика, єдність музики, слова та руху, імпровізація, доступність і поступовість – формують цілісну педагогічну модель, яка

орієнтована на природний розвиток дитини через творчість. Ця система забезпечує живе, емоційне залучення учнів до мистецтва; створює безпечне середовище для самовираження; розвиває музичні, ритмічні, комунікативні та креативні здібності; відповідає віковим особливостям дітей і сприяє їх гармонійному розвитку; підходить для інтегрованого навчання і легко поєднується з іншими видами мистецтва. Система Карла Орфа – це не лише навчання музиці, а й формування особистості, яка чує, відчуває, думає та творить.

Система музичного виховання Карла Орфа є надзвичайно цінною і сучасною методичною основою для реалізації в умовах Нової української школи інтегрованого курсу «Мистецтво», який об'єднує кілька видів мистецтва, а саме – музичне мистецтво, образотворче мистецтво, театральне мистецтво, хореографію, кіномистецтво та медіа (частково).

Метою курсу є формування естетичної культури та творчого мислення учнів; навчання їх сприйняттю, аналізу і створенню мистецтва; розвиток критичного мислення, емоційного інтелекту та креативності [10, С. 12].

Особливості інтегрованого курсу полягають у тому, що він:

- в) вивчається в інтегрованому форматі (на основі міжпредметних зв'язків);
- б) упроваджується в межах Нової української школи;
- в) акцент робиться на діяльнісний підхід, практику та емоційний досвід [10, С. 12].

Значущість системи Карла Орфа для викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» полягає у тому, що вона створює умови для всебічного творчого розвитку дитини завдяки поєднанню музики, руху, мови та імпровізації. Ця система забезпечує доступність мистецтва для всіх дітей незалежно від їхніх здібностей; вона органічно вписується в інтегрований підхід, що реалізується в курсі «Мистецтво», дозволяючи об'єднувати різні види мистецької діяльності в єдиному навчальному просторі.

Як ми пам'ятаємо, однією з ключових засад системи Карла Орфа є нерозривна єдність музики, мови і руху. Він вважав, що музичне виховання не повинно обмежуватися лише звуками або технікою гри – дитина має залучатися до цілісного художнього процесу, де голос, жест, слово і ритм тісно переплітаються. Своєю чергою, уроки в інтегрованому курсі «Мистецтво» також будуються на принципах міжвидової взаємодії: учні одночасно можуть співати, малювати образ героїв пісні, відтворювати її характер у танці або пантомімі, грати емоції персонажів. І тому застосування орфівського підходу дає змогу:

- поглибити художньо-естетичне сприймання;
- забезпечити активну участь учнів у створенні мистецького твору;
- реалізувати принцип синтезу мистецтв, який є основою інтеграції в мистецькому курсі [11, С. 70].

Важливими є ігрова форма та імпровізація. Адже гра – це природна діяльність дитини, і Карл Орф саме на грі будував свої уроки. Він розглядав

імпровізацію як головний засіб залучення дітей до музики. У процесі гри дитина почувається вільною, відкритою до експерименту, сміливо проявляє себе. У межах інтегрованого курсу така форма подачі:

- допомагає дітям долати страх помилок;
- розвиває творчу ініціативу та фантазію;
- заохочує до створення власних міні-проектів (казки, музичні етюди, театральні сценки) [11, С. 71].

Імпровізація може охоплювати не лише музику, а й ритмічну декламацію віршів, театралізацію, пластичні етюди тощо. Таким чином, діти не просто вивчають мистецтво – вони живуть у ньому, творять його.

Також Карл Орф приділяв особливу увагу тому, щоб музичне виховання було доступним для кожної дитини, незалежно від її здібностей чи попередньої підготовки. Його система побудована за принципом «від простого – до складного», і передбачає поступове залучення учнів до музики через:

- ритмічне мовлення;
- роботу з тілом (плескання, тупотіння);
- гру на простих інструментах;
- поступовий перехід до складніших форм творчості.

Цей підхід чудово вписується в модель компетентнісного навчання в Новій українській школі, яка передбачає індивідуальну траєкторію розвитку кожного учня. У практиці інтегрованого курсу це дозволяє:

- а) створити безпечне середовище, де кожна дитина відчуває себе здібною;
- б) забезпечити плавність ускладнення навчального матеріалу;
- в) дати змогу кожному долучитись до мистецької діяльності – на власному рівні [12, С. 120].

Крім того, Карл Орф створив спеціальний набір інструментів (так званий Орф-оркестр), які є надзвичайно зручними для дитячої творчості. Ці інструменти – металофони, ксилофони, барабани, маракаси, трикутники тощо – не потребують знання нот чи техніки, але дозволяють створювати гармонійні звучання. Їх застосування на уроках інтегрованого мистецтва:

- допомагає оживити казку, вірш, сценку через звук;
- дозволяє проводити імпровізації, музичні діалоги, ритмічні супроводи до малюнка чи танцю;
- сприяє розвитку координації, слуху, уваги, а також – командної взаємодії [12, с. 121].

Інструменти Карла Орфа – це місток між уявою дитини та реальним звучанням. Вони дозволяють кожному стати музикантом, навіть якщо він ніколи не тримав у руках інструменту.

Відзначимо іще, що система Карла Орфа сприяє розвитку Розвиток емоційного інтелекту та творчої особистості, адже вона не просто навчає музиці – вона формує особистість, здатну відчувати, розуміти і висловлювати свої емоції засобами мистецтва. На уроках, побудованих за цим підходом, діти:

- вчаться розпізнавати свої емоції;
  - навчаються їх висловлювати через рух, голос, малюнок, звук;
  - розвивають емпатію через співпереживання героям пісні, казки чи танцю
- [11, С. 72].

Такий досвід надзвичайно цінний для емоційно-соціального розвитку, що є ключовою компетентністю в сучасній освіті.

Дж. Фразі стверджував, що система Карла Орфа не передбачає жорсткого формалізму, і тому урок має бути живою імпровізаційною подією, яка базується на загальній структурі, але залишається гнучкою, адаптованою до віку, настрою і теми. Ним запропоновано послідовність етапів, яка формує логіку такого уроку:

Етап 1. Підготовча частина (вхід у музику). Тривалість: 3-5 хв.

Мета – зосередити увагу дитини, налаштувати на творчу хвилю, ввести в атмосферу музичного світу.

Форми роботи:

- ритуал початку: привітальна пісенька або ритмічна формула;
- рухова розминка: у вигляді гри, крокування, плескання;
- дихальні або голосові вправи (наприклад, подмухати «на хмаринку», посичати як «змійка»);
- просте імпровізаційне завдання типу: «привітайся музикою», «покажи, як звучить твоє ім'я».

Етап 2. Основна частина (робота з елементами). Тривалість: 20-30 хв.

Мета – формування ритмічних, мовних, рухових і музичних навичок, засвоєння основних тем (ритм, мелодія, спів, імпровізація), а також інтеграція слова, руху, звуку.

Структура всередині основної частини:

а) ритм і тіло:

- рух у ритм (кроки, плескання, тупотіння);
- вправи на відлуння, повтор, канон;
- гра «запитай і відповідай» ритмом;

б) мовлення і звук:

- скандування лічилок, віршів, вигуків;
- ритмізація імен, предметів (наприклад: «ма-ли-на, виноград»);
- вигадкування ритмічних текстів;

в) мелодія й інструменти:

- гра на орф-інструментах (ксилофон, бубон тощо);
- мелодичні вправи (просте музикування на 2-3 нотах);
- введення нової пісні або мелодії;

г) інтеграція через гру або сценку:

- інсценізація казки або ситуації з рухом, музикою й словом;
- колективна імпровізація (наприклад: «побудуймо дощ із звуків»).

Етап 3. Творча частина (імпровізація). Тривалість: 5-10 хв.

Мета – розкрити дитячу уяву і самовираження, надати відчуття творчої свободи, закріпити матеріал через творчий досвід.

#### Форми роботи:

- імпровізація з темою: «Зіграйте, як звучить вітер», «Покажи в русі, як сміється трава»;

- музичний діалог у парах;
- колективне створення казки з рухами, ритмами й звуками;
- спонтанний танець або пісня.

Етап 4. Завершальна частина (закріплення і розслаблення). Тривалість: 3-5 хв.

Мета – закріпити емоційне враження, спокійно завершити активність та повернутися до внутрішньої рівноваги.

#### Форми роботи:

- повтор знайомої пісеньки, що символізує «прощання»;
- вправа на уважність або тишу (наприклад: слухаємо «як дихає кімната»);
- спільне «музичне прощання» – кілька нот, які дитина вибирає сама [7, С. 128-129].

Таким чином, музична система Карла Орфа – це не просто методика музичного виховання, а потужний педагогічний інструмент, який чудово поєднується з інтегрованим підходом курсу «Мистецтво». Її значущість полягає в тому, що вона:

- а) робить мистецтво доступним для кожного;
- б) розвиває в дітях творчість, емоційність, ініціативу;
- в) допомагає інтегрувати різні види мистецтва в єдиний процес;
- г) формує цілісну, відкриту, естетично розвинену особистість.

**Висновок.** Система музичного виховання Карла Орфа є унікальним педагогічним підходом, що поєднує музику, ритм, мову та рух у єдину творчу діяльність. Вона ґрунтується на природному способі сприймання дитиною світу – через гру, імпровізацію і самовираження. Орф вважав, що кожна дитина має внутрішній музичний потенціал, і завдання педагога – допомогти йому проявитись у безпечному, вільному й натхненному середовищі.

В основі цієї системи – шість ключових принципів: ігровий підхід, елементарна музика, єдність музики, слова та руху, імпровізація, доступність і поступовість. Завдяки цим засадам уроки стають живими, емоційними, гнучкими та відкритими для кожного учня. Діти не просто навчаються, а проживають мистецтво – рухаються, вигадують, створюють, слухають і взаємодіють одне з одним.

Система Карла Орфа має велике значення для сучасної української освіти, особливо в контексті інтегрованого курсу «Мистецтво». Вона сприяє розвитку креативності, емоційного інтелекту, комунікативних навичок і позитивного ставлення до мистецтва. Це не просто методика – це філософія творчого виховання, що формує гармонійну, вільну й естетично чутливу особистість.

#### Література:

1. Матвієнко С.І., Вакулюк В.М. Використання засад орф-педагогіки в музичному вихованні дошкільників. *Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки*: зб. матеріалів V міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції. Київ, 2021. С. 11-17.

2. Корнюхіна А.В. Деякі аспекти музичного виховання дітей на початковому етапі навчання. *Наукові записки КДПУ*. 2017. Вип. 157. С. 211-215.
3. Завалко К.В., Фір С.В. Основи орф-педагогіки : навчально-методичний посібник. Черкаси : Черкаський ЦНП, 2013. 162 с.
4. Куришев Є.В., Куришева Л.К. Теорія та практика музично-естетичного виховання за системою К.Орфа. Вид 2-ге, стереотип. Київ: ІСДОУ, 2007. 213 с.
5. Юрченко Л.А. Умови оптимізації розвитку почуття ритму у дітей старшого дошкільного віку в процесі елементарного музикування. Ніжин, 2019. 88 с.
6. Тимошук С.В. Розвиток творчості дитини засобами музичної діяльності: за принципами концепції музичного виховання К. Орфа. *Обдарована дитина* . 2013. № 5. С. 22-29.
7. Frazee J. Orff Schulwerk today: nurturing musical expressiohn and understanding. Mainz: Schott, 2007. 255 p.
8. Фір С. Повертаємо моду на Орфа. *Музичний керівник*. 2018. № 9. С. 24-26.
9. Чулкова Н. Всесвіт музичних звуків: використання системи Карла Орфа на музичних заняттях. *Палітра педагога*. 2012. № 2. С. 48-52.
10. Масол Л.М. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1-2 класах на засадах компетентнісного підходу». Київ : Генеза, 2019. 208 с.
11. Пасічник Д. Упровадження концепції Карла Орфа в систему музичного виховання молодших школярів. *Музичний керівник*. 2022 р. № 10. С. 67-74
12. Рустамов О. Система музичного виховання Карла Орфа в сучасній початковій школі. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 2023. №8. С. 116-125.

### References:

1. Matviienko S.I., Vakuliuk V.M. (2021) Vykorystannia zasad orf-pedahohiky v muzychnomu vykhovanni doshkilnykiv. [The Use of Orff Pedagogy Principles in the Musical Education of Preschool Children]. *Suchasni tendentsii ta kontseptualni shliakhy rozvytku osvity i pedahohiky*: zb. materialiv V mizhnar. nauk.-prakt. internet-konferentsii. Kyiv. 11-17 [in Ukrainian]
2. Korniyukhina A.V. (2017) Deiaki aspekty muzychnoho vykhovannia ditei na pochatkovomu etapi navchannia. [Some aspects of musical education of children at the initial stage of education]. *Naukovi zapysky KDPU*. 157. 211-215 [in Ukrainian].
3. Zavalko K.V., Fir S.V. (2013) Osnovy orf-pedahohiky: navchalno-metodychnyi posibnyk. [Fundamentals of Orphic Pedagogy: A Teaching and Methodological Guide]. Cherkasy: Cherkaskyi TsNP. 162 [in Ukrainian].
4. Kuryshchev Ye.V., Kuryshcheva L.K. (2007) Teoriia ta praktyka muzychno-estetychnoho vykhovannia za systemoiu K.Orfa. [Theory and practice of musical and aesthetic education according to the system of K. Orff]. Vyd 2-he, stereotyp. Kyiv: ISDOU. 213 [in Ukrainian].
5. Yurchenko L.A. (2019) Umovy optymizatsii rozvytku pochuttia rytmu u ditei starshoho doshkilnoho viku v protsesi elementarnoho muzykuvannia. [Conditions for optimizing the development of a sense of rhythm in older preschool children in the process of elementary music making]. Nizhyn. 88 [in Ukrainian].
6. Tymoshchuk S.V. (2013) Rozvytok tvorchosti dytyny zasobamy muzychnoi diialnosti: za pryntsyparamy kontseptsii muzychnoho vykhovannia K. Orfa. [Development of a child's creativity through musical activity: according to the principles of K. Orff's concept of musical education]. *Obdarovana dytyna*. 5. 22-29 [in Ukrainian].
7. Frazee J. (2007) Orff Schulwerk today: nurturing musical expressiohn and understanding. Mainz: Schott. 255 [in English].
8. Fir S. (2018) Povertaemo modu na Orfa. [We are bringing back the fashion for Orph.]. *Muzychnyi kerivnyk*. 9. 24-26 [in Ukrainian].

Журнал «Перспективи та інновації науки»  
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)  
№ 6(52) 2025

9. Chulkova N. (2012) Vsesvit muzychnykh zvukiv: vykorystannia systemy Karla Orfa na muzychnykh zaniattiakh. [The Universe of Musical Sounds: Using the Carl Orff System in Music Lessons]. *Palitra pedahoha*. 2. 48-52 [in Ukrainian].

10. Masol L.M. (2019) Navchalno-metodychnyi posibnyk «Nova ukrainska shkola: metodyka navchannia intehrovanoho kursu «Mystetstvo» u 1-2 klasakh na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu». [Teaching and methodological manual «New Ukrainian School: Teaching methodology of the integrated course «Art» in grades 1-2 based on the competency-based approach»]. Kyiv : Heneza. 208 [in Ukrainian].

11. Pasichnyk D. (2022) Uprovadzhennia kontseptsii Karla Orfa v systemu muzychnoho vykhovannia molodshykh shkoliariv [Introducing Carl Orff's concept into the system of musical education of younger schoolchildren]. *Muzychnyi kerivnyk*. 10. 67-74 [in Ukrainian].

12. Rustamov O. (2023) Systema muzychnoho vykhovannia Karla Orfa v suchasnii pochatkovii shkoli. [Carl Orff's system of musical education in modern elementary school]. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi*. 8. 116-125 [in Ukrainian].